

FLICKOR SOM FÖRSVINNAR

LÄRARHANDLEDNING

Hej pedagog!

Det här materialet vänder sig till dig som ska se föreställningen Flickor som försvinner med en elevgrupp. Lärarhandledningen är framtagen av Riksteatern och Unga Dramaten. Här finns information för att förbereda er inför besöket, och förslag på samtalsfrågor och övningar kring föreställningens innehåll och tematik att arbeta vidare med efteråt. Läs gärna igenom materialet och använd det du tycker känns relevant för din grupp.

Vi på Unga Dramaten arbetar alltid med referensgrupper och provpublik. Vill du veta mer? Mejla ungadramaten@dramaten.se

”Berättelsen om oss själva är vag och förhandlingsbar”

REGISSÖREN HAR ORDET

Världen är full av berättelser om flickor som försvinner. De hemsöker oss i filmer, böcker, dokumentärer, poddar och teveserier. Inför våra skrämda, nyfikna blickar går flickorna upp i rök, knivhuggs, våldtas, kidnappas och tynar bort. Varför vill så många se dessa flickor försvinna? Min irritation över och nyfikenhet kring detta blev en av flera impulser till att skriva thrillern *Flickor som försvinner*. En utgångspunkt var att skriva om den där intensiva vänskapen vi kan uppleva i tonåren. Den sorts vänskap som griper tag i och förflyttar oss, förändrar världen. Men har jag nu inte bara fyllt på världen med ännu en historia om försvinnande flickor? Förstås vill jag tro att jag har gjort något annat. Under processen med texten lät vi vid ett tillfälle två tonåriga lektörer bedöma och reflektera kring manuset. Jag tror att de lyckades ringa in historiens egentliga kärna. De sa: *Den handlar inte framför allt om att försvinna, utan om att påstå dig vara någon annan än den du egentligen är.*

Alla karaktärer i pjäsen ljuger om sin identitet och historia, vilket skapar en virvel av förväxlingar och dimridåer. Hur ska vi veta vilka andra är, och vilka vi själva är? Finns ens en fast och sann bild av våra identiteter? På sociala medier, mellan barn och förälder, elev och lärare och kompisar visar vi upp olika bitar, fragment och sidor av oss själva. Men vi är fulla av historier som vi inte vågar eller kan berätta för varandra. Vissa hemligheter håller vi kanske för oss själva hela livet.

Malin Axelsson
Dramatiker och regissör

FÖRE BESÖKET

Förbered gärna eleverna på de praktiska förutsättningarna inför teaterbesöket, exempelvis resan, tider, plats och annan väsentlig information. Här finns också handlingen i korthet och en ordlista som du kan kika igenom innan föreställningen för att se om det kan finnas något där som du tror att eleverna kan behöva veta i förväg för att kunna ta till sig föreställningen på bästa sätt.

FLICKOR SOM FÖRSVINNAR – HANDLING I KORTHET

Isa är femton år och bor tillsammans med sin överbeskyddande mamma Marta. En dag dyker den jämnåriga Ami upp och lyckas dra Isa ut i staden och in i förbjudna lekar. Ami vill att de ska gå till nattklubben Grottan men Isa tvekar. Marta har förbjudit henne att gå dit eftersom en flicka försvann därifrån för många år sedan. Fallet är fortfarande olöst. När Isa tvekar blir hon och Ami osams. Isa vänder sig då till sin nya lärarvikarie Sam för att få tröst. Han visar sig dock vara någon annan än den han utger sig för att vara. När Marta hittar Isa hemma hos Sam skäller hon ut honom och tänker ta med sig Isa hem. Men Marta går för långt och Isa flyr till Ami och Grottan.

ORDLISTA

Absurt

Konstig, orimlig

Ambassad

En ambassad är en statlig organisation som representerar sitt land i ett annat land.

Ambassaden är också namnet på den byggnad där organisationen har sin verksamhet och den finns alltid i landets huvudstad.

Anonym

Icke namngiven, okänd

Dataskyddsförordningen

Ett europeiskt regelverk som reglerar hur personuppgifter får behandlas och delas inom EU. Kallas även GDPR.

Film noir

En viss typ av thriller. Klassisk film noir är svartvita kriminalfilmer som gjordes i Hollywood under 1940- och 50-talen.

Jurist

Expert på frågor som rör lagar och avtal.

Vanstorp

Påhittat namn på det mindre samhälle där berättelsen *Flickor som försvinner* utspelar sig.

UNDER BESÖKET

Låt eleverna uppleva och engagera sig i scenkonsten utifrån sitt perspektiv och sina förutsättningar. Ibland kan vuxna tycka att den som skrattar högt, kommenterar något, vrider sig oroligt eller på annat sätt reagerar på det som sker låter för mycket eller är störande, medan det för barn och ungdomar kan vara ett sätt att engagera sig i upplevelsen. Men det är förstås bra att inte störa andra under föreställningen. Du kan vara trygg med att skådespelarna är vana att möta ung publik.

EFTER BESÖKET

Låt alla få ta sin tid att smälta intrycken efter föreställningen. Några kommer att vilja berätta direkt vad de tänkte och tyckte medan andra vill fundera för sig själva. Det är lätt att hamna i ett värderande samtal, i termer av bra eller dåligt. Försök i stället ha fokus på att tillsammans beskriva, tolka och diskutera vad ni har varit med om. Syftet är inte att hitta några rätta svar, utan tvärtom att synliggöra olika erfarenheter och tankar av att uppleva och förstå scenkonst.

MINNAS TILLSAMMANS RUNDA

Samla gärna klassen på stolar i en cirkel. Låt alla tänka en stund i tystnad på något de minns från *Flickor som försvinner*. Gå sedan en runda där var och en i tur och ordning får säga en sak de minns från föreställningen, till exempel en karaktär, en replik eller något ur scenografin. Uppmuntra gärna eleverna att säga olika saker för att få syn på hur många intryck och minnesbilder en föreställning kan ge. Låt var och en komma till tals utan att andra avbryter eller kommenterar.

STÄLL FRÅGOR TILL FÖRESTÄLLNINGEN

Utgå från att allt som hände och fanns med i föreställningen; från skådespelarnas kostym, till hur ljuset användes var medvetna konstnärliga val. Låt eleverna prata två och två och formulera en fråga om något som de undrar efter att ha sett föreställningen.

"Jag undrar varför/ hur / om ..."

Det kan vara frågor om föreställningens innehåll eller utformning. Tanken är inte att ni ska komma på några svar utan bara låta frågorna ta plats i rummet. Gå ett varv och låt eleverna ställa frågorna, utan kommentarer.

KARAKTÄRERNA SAMTAL

I *Flickor som försvinner* får vi träffa fyra karaktärer; Isa, Marta, Ami och Sam. Låt eleverna prata i nya par om karaktärerna. Påminn gärna om att det inte finns något rätt eller fel svar, det intressanta är elevernas upplevelser och tolkningar.

- Hur skulle ni beskriva de olika karaktärerna? Vilken kostym hade de?
Vilka karaktärsdrag har de? Vilken relation hade de till varandra?
- Hur förändras relationerna och karaktärerna under berättelsens gång?
- Hur användes dans och koreografi i föreställningen?
- Finns det någon huvudroll? Ur vems perspektiv får vi ta del av berättelsen?
- Hur förhåller sig de olika karaktärerna till att tala sanning? Ljuger de för någon?
- Vad tror ni att de olika karaktärerna är rädda för?
- Vad tror ni att de längtar efter och drömmer om?

VAD VAR DET SOM HÄNDE? SAMTAL

Låt eleverna prata i smågrupper. Låt dem sedan återkoppla kort i helgrupp. Har de kommit fram till samma saker eller finns det olika tolkningar och tankar?

- Varför sitter det galler för fönstren i Marta och Isas hus?
- Varför är Marta och Sam kallade till polisförhör?
- Vad är det med Ami som lockar Isa?
- Varför använder Sam ett annat namn på dejtingsajt?
- Varför går det rykten om att flickor försvinner i Vansbro?
- Varför kan Isa inte hitta tillbaka till Amis adress?
- Vad tror ni händer på slutet?

Jukka Rintamäki har skrivit musiken till *Flickor som försvinner*

Hur går ett musiksamarbete egentligen till?

Vad gäller *Flickor som försvinner* började det med att jag pratade med regissör Malin Axelsson om vad vi skulle göra för slags musik. Ofta börjar det med att regissören eller koreografen berättar lite om sammanhanget, exempelvis om musiken ska framföras live eller vara inspelad, vilken tidsperiod som ska gestaltas och om musiken ska vara akustisk eller elektronisk. Vad fastnade du för när du läste manuset till *Flickor som försvinner*? Ja, jag gillade de lite mystiska och mörka undertonerna i berättelsen. Jag börjar ofta skriva utifrån ett specifikt instrument, provar mig fram och låter musiken leda vägen. Känns en melodislinga bra är det bara att följa den banan och då brukar också till slut allt det andra falla på plats. Jag bjöd tidigt in Malin att lyssna för att se att vi båda hade samma bild av vad det var för musik som skulle komponeras. Malin har varit väldigt uppmuntrande och gillat det hon hört.

Hur skulle du beskriva musiken till denna föreställning?

Jag skulle beskriva den som mörk, energisk och spretig. Musiken i föreställningen består ju både av tydligt utmejslade poplåtar som en av huvudkaraktärerna sjunger i pjäsen och en hel del stämningsskapande ljud och musik i bakgrunden. Du har ju en bakgrund som kompositör för tv-spel som exempelvis *Battlefield*, *Rage 2*, *Crossfire X* och *Operation Spectre*.

Vilken är den största skillnaden med att komponera för tv-spel och att komponera för scenen?

Den största skillnaden är att tv-spel är interaktiva och att musiken ändrar sig efter hur spelaren agerar i själva spelet. Den musik som jag komponerar för scenen påverkas ju inte av besökaren, även om min förhoppning såklart är att den på olika sätt ska påverka betraktaren.

Vilka är dina största inspirationskällor?

Min främsta inspirationskälla för själva skapandet är faktiskt att läsa böcker av olika slag. Men musik som alltid inspirerar mig är Kraftwerk, Public Enemy och Brian Eno.

FAKTA JUKKA RINTAMÄKI

Jukka Rintamäki är kompositör och producent. Han är född i Vasa, Finland, 1974 men bor och arbetar i Stockholm där han också har sin studio. Rintamäki har ett omfattande cv och har bland mycket annat komponerat till olika egna musikprojekt, skrivit partitur och soundtrack till flera tv- och videospel samt till en rad teaterföreställningar, dokumentärer och samtida dansföreställningar såsom verk av Helena Franzén, Virpi Pahkinen och den New York-baserade koreografen Zvi Gotheiner.

TEMAN ATT FÖRDJUPA SIG I – ÖVNINGAR OCH UPPGIFTER I KLASSRUMMET

Tema 1: Att skapa spänning

MÖRDARLEKEN

Låt eleverna stå i en ring och blunda på en öppen golvyta. Pedagogerna går runt ringen och knackar två personer på ryggen. En knackning betyder mördare och två knackningar detektiv. Sedan skall alla öppna ögonen, börja gå runt i rummet och ta ögonkontakt med alla de går förbi. Nu börjar mördaren agera. Mördaren dödar någon genom att blinka tydligt medan de har ögonkontakt. Om man blir mördad räknar man tyst till tio och ger sedan ifrån sig ett "döds-skrik" och faller livlös ner till marken. Detektivens uppgift är att gissa vem som är mördaren. Detektiven har tre försök på sig. Om mördaren blinkar till detektiven blir mördaren avslöjad, dvs detektiven kan inte bli mördad.

FÖRESTÄLLNINGENS DELAR SAMTAL

Regissören Malin Axelsson beskriver föreställningen som en thriller. När det gäller scenkonst så är alla komponenter i föreställningen ett resultat av medvetna val. Det finns många som jobbar med en föreställning, utöver de som står på scenen. Till exempel regissör, dramatiker, scenograf, ljusdesigner, kompositör, kostymör, rekvisitör, maskör och tekniker. Hur har de arbetat med den här föreställningen för att skapa spänning? Låt eleverna prata med varandra i smågrupper. Varje grupp kan förslagsvis prata om en punkt.

1. Hur såg scenbilden ut? Vilka miljöer gestaltades och hur? I vilken slags värld utspelar sig berättelsen?
2. Hur användes ljuset och andra effekter, som till exempel rök? Bidrog det till att skapa spänning och nyfikenhet hos publiken? Kom det några överraskningar?
3. Hur användes ljud, sång och musik? Bidrog det till att skapa spänning och nyfikenhet hos publiken? Kom det några överraskningar?
4. Hur fick vi som publik ta del av berättelsen? Sker allt i kronologisk ordning, dvs att från början till slut, eller fanns det tidshopp? Bidrog det till att skapa spänning? Kom det några överraskningar?

MUSIK SOM SPÄNNINGSSKAPARE

I *Flickor som försvinner* har musiken och ljudbilden fått stor plats. Vad spelar musiken för roll i en film eller ett spel? Föreställ dig till exempel hur det skulle låta om musiken i *Super Mario* bytte plats med musiken i *Diablo*. Eller, för att ta ett filmexempel, om musiken i *Barbie* byttes ut mot musiken i *Oppenheimer*. Lyssna tillsammans på låten *Hurricane* av Dwindled Dawn på Spotify. Minns du när du hörde låten i föreställningen? Får du samma känsla av låten nu i klassrummet som som du fick i teatersalongen? Eller är det något som skiljer sig? Är det kanske något i låten som du lägger märke till nu när du hör den igen som du inte hörde då.

TEXTANALYS ÖVNING

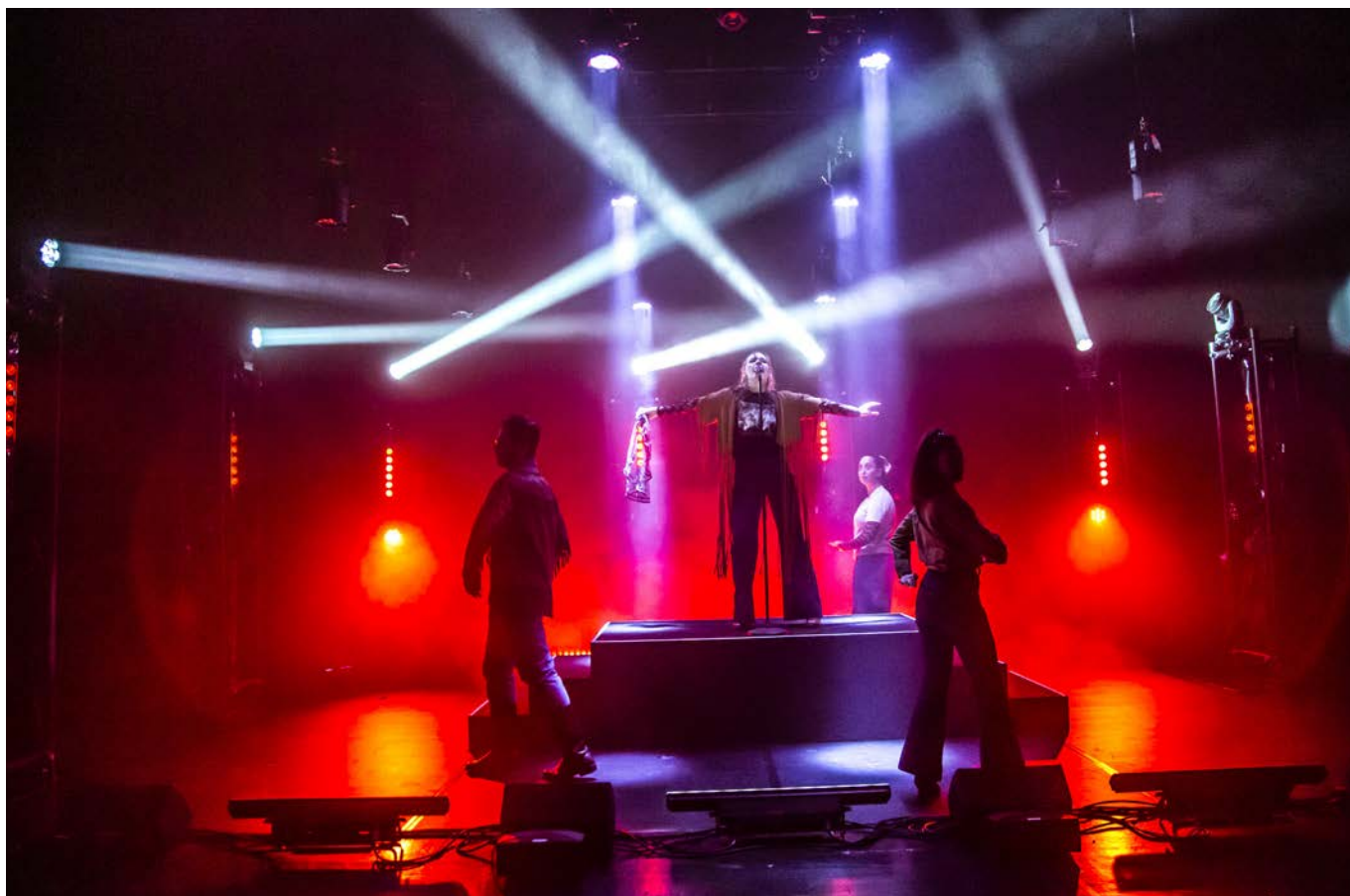
Nu är det dags att titta närmare på låttextern. Detta kan ni göra gemensamt eller individuellt. Läs texten och se till att du har koll på vad alla ord betyder på svenska. På vilket sätt knyter den an till berättelsen i föreställningen? Stämmer texten överens med hur du uppfattat den och låten som helhet när du bara lyssnat? Om vi tog låten och texten ur sitt sammanhang, skulle den kunna handla om något annat? Vadå?

Hurricane

*My heart was beating fast
Just as the dawn was red
I heard the strangest sound
And it echoed in my head
There is no slowing down
I'm leaving all my fears
I'm leaving all behind
I am a hurricane
Run, run, run, just run
My heart was beating fast
Just as the dawn was red
I heard the strangest sound
And it echoed in my head*

Text: Malin Axelsson, Jukka Rintamäki
Musik: Jukka Rintamäki

ATT SKAPA SPÄNNING ÖVNING

Skriv egna spännande kortnoveller, enskilt eller i par.

1. Vem är huvudpersonen i berättelsen? Skapa empati. Vi behöver bry oss om personen som blir utsatt. Hur du uppnår det? Är det ett barn i en utsatt situation, en ovanligt trevlig person som verkligen inte förtjänar någon skit, eller en människa som redan innan drabbats hårt av livet?
2. Vilken plats ska det utspela sig på? Hur kan du beskriva miljön för att skapa spänning? Gå inte direkt på det läskiga, utan börja med att bygga upp en rädsla för att något läskigt ska hända. Låt det bli mer och mer kusligt.
3. Ett viktigt spänningselement i *Flickor som försvinner* är närvaron av något mystiskt, okänt och övernaturligt i berättelsen. Vill du ha något övernaturligt i din story? Vilket verkligt fenomen tycker du är otäckt? Kan du göra om det till något övernaturligt?
4. Undvik att förklara för mycket. Det gåtfulla skapar spänning. Om du lämnar antydningar men låter fasorna röra sig i skuggorna utan att någonsin bli helt tydliga låter du läsarens fantasi göra jobbet.

TONSÄTT BERÄTTELSEN ÖVNING

Fundera på vad för musik som skulle passa till berättelsen. Ska den ha ett återkommande tema eller passar det bättre att ha helt olika musik i olika delar? Fundera på om musiken ska förstärka en stämning eller skapa kontrast. Många läskiga filmer använder tex barnvisor eller musik som inte brukar vara läskig på ett nytt sätt. Spela in era berättelser och lägg in musiken i bakgrunden så har ni skapat era alldeles egna ljudverk.

HETA STOLEN VÄRDERINGSÖVNING

Låt eleverna sitta på stolar i en cirkel i klassrummet. Det ska finnas en extra tom stol i cirkeln. Eleverna tar ställning till olika påståenden genom att byta plats. Instruktionen är att byta plats/byta stol om man håller med om påståendet och att sitta kvar på sin plats/stol om man inte håller med om påståendet. Uppmuntra eleverna att gå på sin första impuls och betona att det viktiga är att faktiskt ta ställning, men att man såklart får ändra sin åsikt under övningens gång. Syftet med Heta stolen är att sätta i gång reflektion och samtal, påståendena är igångsättare men det viktiga är att sedan låta eleverna motivera sitt ställningstagande och berätta hur de tänkte, både de som bytte plats och de som satt kvar. Se till att många olika röster i klassen kommer till tals, men undvik att hamna i en polariserande debatt.

Ställ gärna fördjupande följdfrågor, till exempel:

Vill du utveckla vad du menar? Varför tänker du så? Är det alltid så? Kan det vara på något annat sätt? Påståendena är inspirerade av föreställningens tematik. Under varje påstående finns också förslag på möjliga följdfrågor i kursiv stil. Börja med ett test-påstående för att prova övningens form, till exempel: *Pizza är godare än hamburgare*

PÅSTÅENDEN:

Att bryta mot regler är en del av att vara ung

Varför är det så? Tror du att det alltid har varit så genom historien?

Det är bättre att föräldrar skyddar sina barn för mycket än för lite

Vad är att skydda någon för mycket? Vad är att skydda någon för lite?

En lärare kan vara kompis med en elev

Vad finns det för fördelar? Vad finns det för risker?

Det är ok att ljuga om sin identitet på nätet

Kan det vara positivt att få vara i roll som någon annan? Finns det risker?

Det är ok att ungdomar ljuger för sina föräldrar för att inte göra dem oroliga

I vilka situationer är det så? När är det inte så?

Det är ok att föräldrar ljuger för sina barn för att skydda dem

I vilka situationer är det så? När är det inte så?

Världen blir farligare och farligare

På vilka sätt i så fall? Om inte: varför kan vi ändå få den bilden?

COLLAGE MED FLERA ANSIKTEN ÖVNING

Vi är alla komplexa och har flera sidor, som ibland kan verka motsägelsefulla. I olika situationer, med olika människor och miljöer kan vi bete oss och uppfattas olika. Skapa en bild av en person med två eller flera ansikten, som symboliserar personens olika viljor eller sidor. Lek med de olika kontraster som kan rymmas inom en och samma människa.

Material: Tidningar med bilder på en variation av människor. Saxar, lim, papper.